

HODNOTÍCÍ ZPRÁVA O ČINNOSTI ČESKÉHO NÁRODNÍHO KOMITÉTU GEODETICKÉHO A GEOFYZIKÁLNÍHO ZA ROK 2008

1. Úvod, složení a poslání IUGG

Pro Český národní Komitét geodetický a geofyzikální (ČNKGG) byl rok 2008 rokem systematické a soustředěné práce, který následoval po 24. valném shromáždění Mezinárodní unie geodetické a geofyzikální (International Union of Geodesy and Geophysics - IUGG) v Perugii. Z hlediska další činnosti pak také rokem příprav na vědecká shromáždění jednotlivých členských asociací Unie. Jedná se o 8 vědeckých asociací - Mezinárodní asociace věd o kryosféře (IACS), Mezinárodní asociaci geodézie (IAG), Mezinárodní asociaci seismologie a fyziky zemského nitra (IASPEI), Mezinárodní asociaci vulkanologie a chemie zemského nitra (IAVCEI), Mezinárodní asociaci geomagnetismu a aeronomie (IAGA), Mezinárodní asociaci meteorologie a atmosférických věd (IAMAS), Mezinárodní asociaci hydrologických věd (IAHS) a Mezinárodní asociaci fyzikálních věd o oceánu (IAPSO). IACS je novou asociací a členskou asociací IUGG se stala na valném shromáždění v Perugii.

V tomto složení je Unie členem ICSU (International Council for Science) a podle formulace uváděné v Ročence IUGG je čistě vědeckou organizací založenou k podpoře a koordinaci studia fyzikálních, chemických a matematických vlastností Země a jejího prostředí v prostoru. Tyto studie zahrnují tvar Země; její tíhové a magnetické pole; dynamiku Země jako celku a jejích částí; vnitřní strukturu Země, skladbu a tektoniku; vznik magmatu; vulkanismus a tvorbu hornin; hydrologické cykly včetně sněhu a ledu; fyziku a chemii oceánů; atmosféru, ionosféru magnetosféru a vztah Slunce a Země a analogické problémy spojené s Měsícem a ostatními planetami. Aktivita Unie zahrnuje studium Země pomocí umělých družic a ostatních technik pro umístění přístrojů ve velkých výškách.

Poznámka: Na oficiálních webových stránkách IUGG je však od roku 2007 poslání (mise) IUGG charakterizováno poněkud obecněji. V této formulaci je IUGG mezinárodní organizací, která se věnuje rozvoji, podpoře a rozšiřování znalostí o systému Země, jeho prostorovém prostředí a dynamických procesech způsobujících změnu.

Prostřednictvím svých členských asociací, komisí a služeb IUGG svolává mezinárodní shromáždění a workshopy, provádí výzkum, shromažďuje pozorování, nabývá rozhled, koordinuje aktivity, spojuje se s jinými vědeckými tělesy, hraje roli zastávce, přispívá ke vzdělání a usiluje o celosvětové rozšíření své působnosti a účasti.

Získané údaje, informace a znalosti jsou otevřeně zpřístupňovány ve prospěch společnosti - tak aby poskytovaly informace nutné pro odhalování a rozumné využívání přírodních zdrojů, udržitelnou správu životního prostředí, omezení dopadů přírodních rizik a uspokojily náš zájem o znalosti týkající se zemského životního prostředí a důsledků lidských aktivit.

V činnosti Asociací a komisí Unie se klade důraz na stimulaci a podporu zkoumání vědy o Zemi, a to zejména interdisciplinárních hledisek.

2. ČNKGG

V roce 2008 pracovalo předsednictvo ČNKGG ve složení: RNDr. Vladimír Čermák, DrSc. (předseda), RNDr. Jan Laštovička, DrSc. (místopředseda), RNDr. Ing. Petr Holota, DrSc. (tajemník). Představiteli ČNKGG (národními korespondenty) v jednotlivých asociacích Unie pak byli: RNDr. Ing. Petr Holota, DrSc. (IAG), RNDr. Jaroslava Plomerová, DrSc. (IASPEI), Doc. RNDr. Jiří Vaněk, DrSc. (IAVCEI), RNDr. Pavel Hejda, CSc. (IAGA), RNDr. Radan Huth, DrSc. (IAMAS), Ing. Josef Hladný, CSc. (IAHS). Stejně jako v uplynulém období nebyl v ČNKGG explicitně jmenován národní korespondent pro IAPSO. Komitét zatím také nemá své zastoupení v nově ustavené IACS. Otázka je však řešena.

ČNKGG udržuje svou internetovou stránku, která je umístěna na serveru Geodetická observatoře VÚGTK. Navíc, prostřednictvím e-mailu je v Komitétu pravidelně (jednou měsíčně) rozšiřováno

elektronické periodikum (IUGG E-Journal) zasílané sekretariátu ČNKGK úřadem generálního sekretáře IUGG. Periodikum je dostupné i z internetové stránky.

3. Členská schůze ČNKGK

ČNKGK uspořádal svou členskou schůzi 12. března 2008. Předseda Komitétu na ní shrnul aktivity v uplynulém období a následně rekapituloval *Zprávu o činnosti ČNKGK za rok 2007*. Tím také připomenul nejdůležitější informace o výsledcích 24. valného shromáždění IUGG v Perugii (konaného pod heslem „Earth Our Changing Planet“) ve dnech 2.-13.7.2007, které tvořily podstatnou součást zprávy. Zpráva spolu s dalšími aktuálními dokumenty je vystavena na webových stránkách Komitétu a současně byla distribuována mezi jeho členy. Zpráva byla také zaslána RZS AV ČR. Předseda Komitétu pak připomenul, že na počátku roku 2008 vyšlo i aktualizované vydání Ročenky IUGG (IUGG Yearbook 2008). Údaje o ČNKGK, potřebné k vydání této publikace, byly včas zaslány sekretariátu IUGG.

V části o 24. valném shromáždění IUGG, které se konalo pod heslem „Earth: Our Changing Planet“, předseda Komitétu rekapituloval a komentoval také jednotlivé odstavce jednacího programu Rady IUGG v Perugii, výsledky voleb nových představitelů IUGG a rozhodnutí Rady IUGG o místě a době konání příštího, tj. 25. valného shromáždění IUGG. K upřesnění celkového obrazu rovněž doplnil, že na valném shromáždění bylo registrováno 4109 účastníků z 90 zemí světa. K prezentaci bylo přijato 6990 příspěvků. Zmínil se také o speciální akci uspořádané pro mladé vědce „Young Scientists Panel Discussion“. Konala se v závěrečných dnech valného shromáždění a IUGG jí věnovala značnou pozornost. Diskuse přinesla celou řadu nových a velmi inspirujících pohledů. Lze říci, že pořadatelská iniciativa vyústila ve velmi dobrý výsledek prezentovaný na prvotřídní úrovni.

Na schůzi pak následovaly informace o jednání členských asociací v Perugii. Spolu se zprávami o činnosti sekcí je v následujícím pořadí přednesli národní korespondenti Komitétu v jednotlivých asociacích, tj. J. Plomerová (IASPEI), J. Vaněk (IAVCEI), P. Holota (IAG), J. Hladný (IAHS) a P. Hejda (IAGA).

Všechny zmíněné informace, týkající se konání, průběhu a výsledků jednání 24. valného shromáždění IUGG v Perugii, jsou v podrobnostech rozvedeny ve výše již zmíněné Zprávě o činnosti ČNKGK za rok 2007 a v zápisu ze schůze Komitétu 12.3.2008. *Poznámka:* V květnu 2008 pak Komitét obdržel z Generálního sekretariátu IUGG kompletní souhrn informací (tj. také včetně všech přijatých rezolucí) o konání 24. valného shromáždění IUGG, a to ve formě speciální publikace sekretariátu - „Comptes Rendus“, která je vystavena na webových stránkách IUGG na adrese www.iugg.org/assemblies/2007perugia/

V závěru této části schůze Komitét konstatoval, že česká účast na valném shromáždění v Perugii byla viditelná a úspěšná (získány byly i významné funkce v mezinárodní struktuře IUGG). V této souvislosti lze říci, že členové Komitétu jsou v převážné většině úspěšní při získávání grantů ke své vědecké činnosti, což také usnadnilo pokrýt finanční zátěž spojenou s účastí na této významné akci. V probíhající rozpravě byly připomenuty i některé cíle *Národního programu výzkumu*.

Na schůzi 12.3.2008 byly projednávány také personální změny ve složení ČNKGK. Ke všem změnám proběhla podrobná diskuse, která měla konstruktivní charakter. Navrhované změny byly formulovány v kontaktu se všemi odstupujícími i novými členy Komitétu a také se všemi zúčastněnými institucemi. Ze všech těchto stran byl pro úpravy ve složení Komitétu získán souhlas. Předsednictvo Komitétu bylo pak pověřeno, aby navrhovaná změny předložilo Radě pro zahraniční styky AV ČR k projednání, což se také dopisem předsedy adresovaným RZS stalo. Podrobný obsah navrhovaných změn je uveden v zápisu z členské schůze Komitétu konané 12.3.2008.

V souvislosti s personálními záležitostmi je Komitét připraven použít svého institutu čestného členství. Součástí schůze byl též program činnosti Komitétu v roce 2008 a některé další podněty. Těmto otázkám je věnována následující část této zprávy.

4. AKTIVITY V ROCE 2008

Rok 2008 byl rokem, kdy se uskutečnila celá řada workshopů, symposií a shromáždění. Již v dubnu to bylo 5. valné shromáždění Evropské geovědní unie ve Vídni a členové Komitétu se jej v početné míře aktivně zúčastnili. Z přirozených důvodů však Komitét při své práci v roce 2008 sledoval především program činnosti vlastní IUGG. Během celého roku proto silným motivem pro vě-

deckou a organizační činnost členů Komitétu byla příprava na vědecká shromáždění členských asociací Unie, která s výjimkou Valného shromáždění IAVCEI ve dnech 17.-22. srpna 2008 v Reykjavíku (Island) jsou naplánována na rok 2009, a to takto:

- 11.-25. ledna 2009 Vědecké shromáždění IASPEI ve Kapském Městě (J. Afrika);
- 19.-29. července 2009 Společné věd. shrom. IAMAS-IAPSO-IACS v Montrealu (Kanada);
- 23.-30. srpna 2009 Vědecké shromáždění IAGA v Soproni (Maďarsko);
- 31. srpna - 4. září 2009 Vědecké shromáždění IAG v Buenos Aires (Argentina);
- 6.-12. září 2009 Vědecké shromáždění IAHS v Hyderabad (Indie).

Při své činnosti ovšem Komitét sledoval také další podněty přicházející ze strany IUGG. 25. valné shromáždění IUGG se bude konat v Melbourne ve dnech 27.6.-8.7.2011 pod heslem „Earth on the Edge: Science for a Sustainable Planet“, což také zřetelně vyjadřuje vztah k současným aktivitám pořádaným v souvislosti s vyhlášením Mezinárodního roku planety Země (IYPE). Oficiální zahájení se konalo v Paříži v centru UNESCO ve dnech 12.-13.2.2008.

U všech aktivit je značný důraz na kontakt s veřejností - „outreach“. Současně pro úspěch Mezinárodního roku Planeta Země (IYPE) jsou důležité i národní aktivity zvýrazňující celou událost. Členové Komitétu se jednoznačně vyjádřili pro jejich podporu. Významná byla spolupráce s IUGS (International Union of Geological Sciences), která podstatnou měrou na mezinárodní úrovni iniciativu podnítila a přirozeně také s ČNKGV.

Komitét jednal o některých domácích akcích souvisejících s tímto tématem a zejména také o (putovní) výstavě „Planeta Země mocná a zranitelná“, která byla uspořádána ve budově Akademie věd na Národní třídě. V průběhu roku výstava postupně navštíví i další města republiky. Hlavním koordinátorem je Ústřední ústav geologický. Výstava je postupně zvětšována a do budoucna má spoluplytvout základ stálé expozice Centra věd o Zemi. Na schůzi Komitétu však zazněly připomínky, že geofyzika je na výstavě málo prezentována. Nebyly však jednoznačně přijaty. Vyvolaly ale bohatou diskusi s připomínkami, že výstava působí dosti obecným dojmem, málo informuje o činnosti českých pracovišť a obsahuje málo informací o energiích a katastrofách. Předseda tato hlediska poněkud mírnil a připomenul, že uspořádání se ujali zejména geologové a výstava tak především prezentuje geologický pohled. Další návrhy doporučily užší spolupráci s pořadatelem výstavy, využít vysílání pořadu Meteor. Zmíněny byly také souvislosti s pěstováním zájmu o geovědní problematiku na gymnáziích a školách obecně. Ředitel Geofyzikálního ústavu připomenul, že ústav tématu IYPE vyhradil speciální místo na svých webových stránkách a jmenoval také pro jednání s partnerskými organizacemi svého zástupce.

Spolu s Mezinárodním rokem planeta Země Komitét sledoval i dalším paralelní iniciativy, zejména eGY (Electronic Geophysical Year), IPY (International Polar Year) a IHY (International Heliophysical Year). Navíc v roce 2008 se členové Komitétu aktivně podíleli i na řadě akcí uspořádaných v prostředí mezinárodní vědecké spolupráce. Patří mezi ně zejména:

- 2008 Space Weather Workshop (Boulder, Colorado, 29.4.-2.5.2008);
- XIIIth IAGA Workshop on Geomagnetic Instruments, data Acquisition, and Processing (Golden and Boulder, Colorado, 9.-18.6.2008);
- Mezinárodním sympoziu IAG na téma Gravity, Geoid and Earth Observations v Řecku ve dnech 23.-27.6.2008;
- 11. konference na téma Nové směry v geomagnetismu - Paleo, horninový a environmentální magnetismus na zámku Bojnice (Slovensko) ve dnech 22.-28.6.2008;
- 37th COSPAR Scientific Assembly (Montreal, Kanada, 13.-20.7.2008) a SEDI 2008 Symposium (Kunming, Čína, 27.-31.6.2008);
- 33. mezinárodní geologický kongres v Oslo ve dnech 6.-14.8.2008, kde bude speciální zasedání věnované IYPE;
- Mezinárodní sympoziu IAHS v Praze konané pod názvem HydroPredict'2008: Intl. Conf. on Predictions for Hydrology, Ecology and Water Resources management: Using Data and Models to Benefit Society.

Přirozeným pozadím pro účasti na těchto akcích byla v roce 2008, stejně jako v předchozích letech aktivní práce členů Komitétu v jednotlivých členských asociacích IUGG a jejich strukturách (výbo-rech, komisích, pracovních skupinách apod.)

5. Ročenka

V druhé polovině října roku 2008 byl ČNKGG kontaktován úřadem generální sekretářky IUGG v souvislosti s přípravou IUGG Yearbook 2009. Dopisem byl požádán o aktualizované údaje týkající se současného složení Komitétu, předsednictva, zastoupení v jednotlivých asociacích (národní korespondenti), kontaktních adres apod. Všechny žádané informace byly v polovině listopadu 2008 odeslány do sekretariátu IUGG.

6. Závěr

ČNKGG pracoval v roce 2008 velmi aktivně, jeho členové vykonávali řadu mezinárodních funkcí v IUGG, jsou zapojeni do práce jednotlivých struktur IUGG, podílejí se i na jejich řízení. Rok 2008 přinesl pro ČNKGG řadu nových podnětů. Vycházejí z výsledků činnosti v minulém období, ale zejména ze současných iniciativ IUGG v rámci ICSU a také v rámci IYPE, eGY, IPYa IHY. Práce Komitétu v roce 2008 byla podstatnou měrou motivována přípravou k účasti na vědeckých shromážděních členských asociací Unie, která se budou konat v roce 2009. Výsledky dosažené v minulém období jsou pro ČNKGG dobrým odrazovým můstkem pro další úspěšnou činnost. Ve složení Komitétu byly také uskutečněny některé personální změny. Byly provedeny na přání, případně návrh, některých starších členů a za plného souhlasu všech zúčastněných stran.

V Praze dne 13. února 2009

RNDr. Ing. Petr Holota, DrSc.
Tajemník ČNKGG

RNDr. Vladimír Čermák, DrSc.
Předseda ČNKGG